

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, доцента Овчарука Сергія
Станіславовича на дисертаційне дослідження Рябушина Василя
Володимировича на тему «Правові відносини у сфері вантажних
перевезень в Україні» подану на здобуття ступеня доктора філософії з
галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081
«Право»**

Ступінь актуальності обраної теми. Вантажний транспорт становить одну з базових ланок національної економіки України, забезпечуючи її функціонування, розвиток внутрішнього ринку, інтеграцію у європейський та світовий економічний простір. У сучасних умовах воєнної агресії російської федерації його роль набуває особливої ваги як інструменту стратегічної логістики, стабільного забезпечення оборонного сектору, гуманітарних перевезень і підтримання економічної стійкості держави. Саме тому ефективне публічне адміністрування у сфері вантажних перевезень постає пріоритетним завданням державної політики безпеки та розвитку. Відсутність належного нормативно-правового забезпечення в цій сфері створює суттєві ризики для безпеки транспортних процесів, ефективності логістичних ланцюгів та дотримання міжнародних стандартів. З огляду на стратегічне значення транспортної інфраструктури, держава має формувати цілісну систему правового регулювання, що забезпечувала б баланс між публічними інтересами, потребами ринку та безпекою перевезень. Це включає питання ліцензування, сертифікації, допуску до ринку перевізників, контролю за технічним станом транспортних засобів, дотримання екологічних і безпекових стандартів, а також цифровізації транспортних процедур.

Євроінтеграційний курс України передбачає адаптацію правових засад вантажних перевезень до норм і стандартів Європейського Союзу. Зокрема, це стосується імплементації положень ADR, RID, ADN, а також наближення

національних процедур до принципів сталого розвитку, ризик-орієнтованого контролю та цифрового адміністрування транспортних процесів. У цьому контексті особливого значення набуває формування ефективного адміністративно-правового інструментарію публічного управління транспортною галуззю, спрямованого на забезпечення безпеки, прозорості та конкурентоспроможності сектору. Сучасні виклики воєнний стан, зміни логістичних маршрутів, зростання потреб оборонного сектору та міжнародні зобов'язання України перед ЄС актуалізують науковий пошук шляхів удосконалення публічного адміністрування вантажних перевезень. Ця сфера є показником інституційної спроможності держави реалізовувати ефективну транспортну політику, забезпечувати належний правопорядок, економічну стабільність і національну безпеку. Саме тому дослідження правових засад публічного адміністрування вантажних перевезень в Україні є своєчасним, суспільно значущим і таким, що має вагому науково-практичну цінність. Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями.

До окремих аспектів правового регулювання транспортної діяльності зверталися українські та зарубіжні вчені, серед яких: О. Андрухів, Т. Аракелян, О. Афанасьєва, В. Бобрик, Б. Бесселінк, К. Бек, М. Брагінський, В. Буркинський, В. Галуцько, Б. Ганайлюк, О. Гетманець, Д. Голуб, В. Грищенко, О. Дзера, Л. Діденко, Л. Дабланк, Г. Фошар, А. Гоел, В. Кравчук, І. Курило, В. Кутсенко, Р. Лідовець, В. Марцано, І. Підберезних, С. Овчарук, О. Петришин, І. Погрібний, В. Попов, Г. Прокудін, В. Рябушин, Х. Родрігес Дельгадо, О. Скакун, М. Суржинський, Н. Тарельник, Є. Туданова, В. Туррі, О. Харитонova, Р. Шишка, В. Шемаєв, В. Яроцький, О. Юхимюк та інші. Проте комплексне дослідження правових відносин у сфері вантажних перевезень як об'єкта публічного адміністрування, з урахуванням воєнного стану та інтеграційних процесів із ЄС, досі не здійснювалося. Дисертаційне дослідження заповнює суттєву наукову прогалину й має новизну у сфері адміністративно-правових досліджень транспортного сектору.

Обрана тема дисертації узгоджується з положеннями Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року та операційного плану заходів із її реалізації у 2025–2027 роках, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2024 р. № 1550.

Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Науково-дослідного інституту публічного права від 31 травня 2023 року (протокол № 7).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, подані в дисертації, є логічно обґрунтованими, переконливими й методологічно вивіреними. Вони відзначаються системністю, комплексністю викладу та наявністю наукової новизни, що відповідає сучасним вимогам до дисертаційних досліджень.

Мета й завдання роботи повністю узгоджуються з її планом, чітко визначені та послідовно співвіднесені з об'єктом і предметом дослідження. Це свідчить про логічність структури роботи та наукову зрілість автора.

Обґрунтованість наукових положень і висновків підтверджується коректно обраною методологією, належною нормативно-правовою базою та фундаментальною теоретичною основою дослідження, що демонструє високий рівень володіння здобувачем методами наукового пізнання.

Методологічне підґрунтя дисертації становить поєднання принципів адміністративного права, а також загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, серед яких: системний, порівняльно-правовий, структурно-функціональний, метод узагальнення, формально-догматичний і метод правового прогнозування.

У дисертаційній роботі Рябушин Василь Володимирович продемонстрував уміння ефективно застосовувати широкий спектр методів наукового аналізу, що дозволило всебічно розкрити обрану проблематику.

При формулюванні наукових положень та висновків дисертант використав значний обсяг зарубіжних і вітчизняних наукових джерел з адміністративного, процесуального, міжнародного та транспортного права. Джерела опрацьовані критично, із глибоким аналізом, аргументованими висновками та коректною науковою полемікою. Автор спирається на широку нормативно-правову базу, емпіричні матеріали, дані національних і європейських досліджень, аналітичні довідки, а також на результати власних спостережень і практичного досвіду.

З урахуванням чітко сформульованої мети й завдань дослідження, дисертантом повно і послідовно розкрито основний зміст теми, висвітлено її найбільш актуальні аспекти та сформульовано наукові висновки, що мають теоретичну цінність і практичну значущість.

У цілому дисертаційне дослідження є самостійною, завершеною та логічно структурованою науковою працею, присвяченою актуальним питанням правових відносин вантажних перевезень в Україні.

Робота написана юридичною науковою мовою, відповідає вимогам до оформлення дисертаційних досліджень, вирізняється чіткістю, послідовністю та доступністю викладу. Її зміст і висновки повністю відповідають науковій спеціальності, за якою здійснено дослідження, а повнота розкриття теми, обґрунтованість положень і рекомендацій відповідають установленим академічним вимогам.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх значення. Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що воно є одним із перших в Україні комплексних монографічних досліджень, присвячених правовим відносинам вантажних перевезень, які розглянуто крізь призму публічно-правового регулювання, євроінтеграційних процесів та безпекових викликів

сучасності. Робота поєднує теоретичний, нормативно-аналітичний і прикладний підходи до формування сучасної моделі правового забезпечення перевізної діяльності.

Зокрема, автором уперше:

- сформовано правовий статус колективних суб'єктів вантажних правовідносин, які функціонують без створення юридичної особи, визначено їх організаційно-правову спроможність впливати на формування державної транспортної політики, здійснювати громадський контроль, брати участь у консультаційних процесах, ініціювати пілотні проєкти та забезпечувати прозорість рішень публічних органів;

- запропоновано авторську класифікацію юридичних фактів у системі правових відносин вантажних перевезень за критеріями тривалості, функціонального призначення та юридичного змісту, що дало змогу розмежувати вольові дії учасників перевізного процесу від обставин, які настають незалежно від їхньої волі, та точніше визначити правові наслідки таких фактів;

- обґрунтовано підхід до визначення правового регулювання вантажних перевезень як системи приватно-правових і публічно-правових засад, процедур і механізмів, спрямованих на забезпечення безпечного, своєчасного та ефективного переміщення вантажів, із балансом інтересів держави, бізнесу та споживачів послуг;

- уточнено наукове розуміння принципів правових відносин транспортних перевезень, які визначають ціннісну, нормативну й регулятивну основу функціонування галузі, з урахуванням верховенства права, добросовісності, пропорційності, свободи угоди та узгодженості з міжнародними стандартами безпеки й сталого розвитку;

- розкрито зміст правових відносин транспортних перевезень як комплексної динамічної системи, що поєднує приватноправові та публічно-правові елементи в єдиному нормативному просторі, з уточненням прав та

обов'язків суб'єктів у контексті контролю, ліцензування, цифровізації та екологічних вимог;

- запропоновано концепцію інтеграції електронного врядування у сфері транспортних перевезень, зокрема впровадження принципу «єдиного вікна», сертифікованих цифрових платформ і телематичних систем контролю, що сприяє прозорості та зниженню адміністративних бар'єрів;

- обґрунтовано потребу комплексного правового регулювання мультимодальних перевезень, у тому числі гармонізації технічних регламентів, стандартів безпеки та тарифоутворення відповідно до вимог *acquis* ЄС.

Дисертація містить низку інших цікавих та аргументованих положень, висновків і рекомендацій, у тому числі пропозиції, спрямовані на підвищення ефективності правових відносин вантажних перевезень в Україні.

Таким чином, ступінь новизни наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії

Викладені в дисертації наукові положення, висновки і рекомендації характеризуються теоретичною та практичною значимістю та можуть бути використані в:

- у *науково-дослідній діяльності* — для подальшого вдосконалення системи публічного адміністрування транспортної інфраструктури, гармонізації нормативно-правової бази вантажних і мультимодальних перевезень, розроблення інноваційних правових моделей цифрового контролю за безпекою транспорту (акт упровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

- у *правозастосовній практиці* — для підвищення ефективності публічного адміністрування проектування, сертифікації та експлуатації транспортних засобів (акт упровадження ТОВ «Саєнс енд Спейс»);

- в *освітньому процесі* — під час розроблення та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні

проблеми», «Актуальні питання транспортного права України» (акт упровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Отже, результати дослідження сприяють поглибленню наукових уявлень про правові відносини вантажних перевезень, вдосконаленню національного законодавства, наближенню його до європейських стандартів і підвищенню ефективності публічного адміністрування транспортної системи України.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації достатньо повно викладені в опублікованих працях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дисертації відображено в 6 наукових працях, які видані у наукових виданнях, включених Міністерством освіти і науки України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, у зарубіжному періодичному виданні з юридичного напрямку та доповідей на наукових і науково-практичних конференціях. Основні наукові положення, висновки і пропозиції, сформульовані в дисертації, знайшли свій ідентичний виклад у публікаціях, зарахованих за темою дисертації, та відображають актуальність обраної теми дослідження, її наукову новизну, теоретичну та практичну значимість, а також є вагомим внеском дисертанта у розвиток науки адміністративного права.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. У дисертації та наукових публікаціях здобувача, які висвітлюють основні результати дослідження, відсутні ознаки академічної недоброчесності, такі як плагіат, самоплагіат, фабрикація чи фальсифікація. Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в роботі, мають самостійний характер і базуються на особистих дослідженнях автора. У тексті роботи наведені коректні посилання на джерела інформації, що використовувалися при формулюванні ідей, розробок, тверджень чи даних. Дисертація відповідає вимогам законодавства про авторське право та прагне

максимально достовірно відобразити результати власної наукової, навчальної чи творчої діяльності, а також застосовані методики дослідження і використані джерела.

Зауваження та дискусійні питання стосовно положень дисертації. У цілому відзначаючи логічність і послідовність побудови дослідження, його новизну, обґрунтованість та аргументованість отриманих результатів, належний науковий рівень дисертації, потрібно звернути увагу дисертанта на певні положення, що викликають зауваження:

1. У підрозділі 1.1 автор розкриває зміст і межі правових відносин вантажних перевезень, однак доцільно було б чіткіше відмежувати цивільно-правовий і адміністративно-правовий аспекти цих відносин, оскільки в окремих фрагментах (зокрема, при аналізі Господарського та Цивільного кодексів) простежується певне зміщення їх предметних меж

2. У дисертаційному дослідженні приділяється певна увага загальнотеоретичним аспектам правосуб'єктності, однак не простежується адекватне відмежування публічно-правового та приватноправового статусу суб'єктів вантажних перевезень *с.64-65, 75-76.*

3. У підрозділі 1.2 автор розкриває класифікацію та зміст загальних і галузевих принципів права, однак доцільно було б чіткіше виокремити систему спеціальних принципів, властивих саме правовим відносинам вантажних перевезень.

4. Роблячи загальне узагальнення щодо юридичної природи об'єктів правових відносин у сфері вантажних перевезень в Україні, на *с. 79–80* зазначається, що окреме місце в їхній системі посідають гроші, цінні папери, тварини, підприємства як цілісні майнові комплекси. Що потребує роз'яснення.

5. У підрозділі 2.4 автор зазначає, що юридичні факти у сфері транспортних перевезень є визначальними для виникнення, зміни та припинення правових відносин між учасниками перевізного процесу (*с. 120–121*). Це є певним повторенням теоретичних положень права з акцентом на

тематику наукового аналізу. Хотілося б отримати розгорнуту авторську характеристику специфіки місця і ролі юридичних фактів у системі, що аналізується в дисертації.

Разом з тим, наведені зауваження, які стосуються дискусійних положень дисертації, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації та можуть бути основою для наукового обговорення під час її захисту.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Дисертація Рябушина Василя Володимировича на тему «Правові відносини у сфері вантажних перевезень в Україні» є самостійною, завершеною науковою працею, що містить нові обґрунтовані та аргументовані результати, які у своїй сукупності є значимими для розвитку доктринальних основ публічного адміністрування міграційних процесів в державах-учасниках ЄС та Україні.

Дисертація на тему «Правові відносини у сфері вантажних перевезень в Україні» відповідає вимогам до її оформлення, 10 встановленим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор — Рябушин Василь Володимирович - заслуговує, за результатами публічного захисту, на присудження їй ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

доктор юридичних наук, доцент,

завідувач відділу проблем публічного права

Науково-дослідного інституту публічного права

Сергій ОВЧАРУК